

БОЙОВИЙ ДОСВІД ВИКЛАДАЧА ЯК ЗАПОРУКА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ВІЙСЬКОВОЇ РОЗВІДКИ ТА СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

COMBAT EXPERIENCE OF THE TEACHER AS A GUARANTEE OF TRAINING OF MILITARY INTELLIGENCE AND SPECIAL OPERATIONS FORCES SPECIALISTS

Дана стаття присвячена проблемі застосування бойового досвіду викладачів у професійній підготовці майбутніх офіцерів, а саме – майбутніх командирів груп (взводів) підрозділів Військової Розвідки та Сил Спеціальних Операцій Збройних Сил України.

Представлена актуальність проблеми щодо наявності обов'язкового бойового досвіду тих, хто навчає майбутніх офіцерів – командирів у вищих військових навчальних закладах.

Наведені аргументи на користь змін у підготовці майбутніх фахівців у вищих військових навчальних закладах України.

Наукову проблему пов'язано із актуальністю подій в Україні, що склалася після повномасштабного вторгнення збройних сил російської федерації, в наслідок чого потрібно сформувати нові вимоги щодо підготовки майбутніх фахівців.

Бойові дії в Україні продемонстрували, що традиційна система військової освіти потребує змін, щодо впровадження бойового досвіду у зміст окремих навчальних дисциплін; переопрацювання навчального матеріалу окремих тем робочих програм з метою втілення елементів бойового досвіду у навчальний процес під час підготовки майбутніх командирів.

Тому бойовий досвід став критично важливим у підготовці майбутніх командирів підрозділів, зокрема Військової Розвідки та Сил Спеціальних Операцій. Адже саме ці підрозділи виконують найскладніші бойові завдання, що вимагають не лише теоретичних знань, а й більш широкого розуміння принципів та методів ведення бойових дій в тому числі із застосуванням Безпілотних Літальних Апаратів під час виконання завдань за призначенням, розуміння щодо швидкого прийняття рішень у нестандартних ситуаціях та алгоритму роботи командира в бойових умовах.

В даній статті представлено методи навчання, що уможливають впровадження бойового досвіду викладачів у зміст професійної підготовки майбутніх офіцерів Військової Розвідки та Сил Спеціальних Операцій: саме методи моделювання та ситуативних моделей бойових ситуацій, використання сучасних симуляторів, інноваційних методів навчання та навчальних платформ, які дозволяють наблизити підготовку майбутніх офіцерів до умов реальної бойової обстановки.

Подано висновки з проведеного дослідження: сучасний бойовий досвід викладачів – це пріоритетна складова професійної підготовки майбутніх командирів взводів (груп); бойовий досвід – компонент освітнього середовища, допоможе забезпечити зв'язок між метою та результатом освіти та професійної підготовки майбутніх офіцерів; бойовий досвід впроваджується у зміст професійної бойової підготовки майбутніх офіцерів поетапно; різні елементи бойового досвіду педагогів дотичний до різних навчальних дисциплін.

Ключові слова: бойовий досвід, професійна підготовка, військова освіта, реалізація бойо-

вого досвіду, актуальність підготовки, військова розвідка, сили спеціальних операцій.

This article is devoted to the problem of applying the combat experience of teachers in the professional training of future officers, namely, future commanders of groups (platoons) of units of Military Intelligence and Special Operations Forces of the Armed Forces of Ukraine.

The relevance of the problem of mandatory combat experience for those who train future officers – commanders in Higher Military Educational Institutions is presented.

Arguments in favor of changes in the training of future specialists in Higher Military Educational Institutions of Ukraine are presented.

The scientific problem is related to the relevance of events in Ukraine, which occurred after the full-scale invasion of the armed forces of the Russian Federation, as a result of which it is necessary to form new requirements for the training of future specialists.

The fighting in Ukraine has demonstrated that the traditional system of military education requires changes in terms of introducing combat experience into the content of individual academic disciplines; reworking the educational material of individual topics of work programs in order to implement elements of combat experience into the educational process during the training of future commanders.

Therefore, combat experience has become critically important in the training of future unit commanders, particularly Military Intelligence and Special Operations Forces. After all, it is these units that perform the most complex combat missions, which require not only theoretical knowledge, but also a broader understanding of the principles and methods of conducting combat operations, including the use of Unmanned Aerial Vehicles when performing assigned tasks, an understanding of quick decision-making in non-standard situations, and the commander's work algorithm in combat conditions.

This article presents teaching methods that enable the introduction of combat experience of teachers into the content of professional training of future Military Intelligence and Special Operations Forces officers: namely, modeling methods and situational models of combat situations, the use of modern simulators, innovative training methods and training platforms, which allow bringing the training of future officers closer to the conditions of a real combat situation.

The conclusions from the conducted research are presented: modern combat experience of teachers is a priority component of the professional training of future platoon (group) commanders; combat experience is a component of the educational environment, will help ensure a connection between the goal and the result of education and professional training of future officers; combat experience is introduced into the content of professional combat training of future officers in stages; various elements of the combat experience of teachers are relevant to different academic disciplines.

Key words: combat experience, professional training, military education, implementation of combat experience, relevance of training, military intelligence, special operations forces.

УДК 355.233:355.40

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/82.1.17>

Георгієв В.М.,

канд. пед. наук, доцент,
професор кафедри десантної
підготовки
Військової академії (м. Одеса)

Тхоржевський Д.В.,

слухач штатний навчального курсу
центру підвищення кваліфікації
Військової академії (м. Одеса)

Постановка проблеми. Питання оновлення змісту професійної підготовки майбутніх офіцерів Військової Розвідки та Сил Спеціальних Операцій Збройних Сил України набуло особливої актуальності у контексті масштабних викликів сучасної війни, трансформації безпекового середовища та змін у характері збройної боротьби. Ця проблема тісно пов'язана з реалізацією положень нормативно-правової бази, зокрема Закону України «Про національну безпеку» (2018, із змінами 2022 р.), Стратегічного оборонного бюлетеня, Військової доктрини України, а також директив та наказів Генерального штабу ЗСУ, Міністерства оборони України, які встановлюють принципи, завдання та цілі підготовки військових фахівців нового покоління.

Особливість підготовки офіцерів Військової Розвідки та Сил Спеціальних Операцій полягає в тому, що вони повинні не просто володіти стандартними знаннями та вміннями, які відповідають загальновійськовій освіті, а й бути готовими до дій у надзвичайно складних, нестандартних умовах сучасної війни безпосередньо під час виконання завдань за призначенням. Вони мають вміти діяти автономно, приймати рішення в стресових умовах, керувати малими групами в тилу противника під час виконання завдань за призначенням, виконувати завдання на глибину тактичної та оперативно-тактичної зони відповідно до настанов за напрямками.

Посилаючись на роботу Ткаченка С.І. та Руденка І.Ю. де окреслено вимоги до психологічної підготовки військовослужбовців ССО. Передача досвіду роботи у стресових, високо ризикових умовах вимагає від викладача особистої психологічної стійкості та бойового авторитету [4], це вимагає зовсім іншого підходу до їх освітньої та бойової підготовки в тому числі і нових способів та методів виконання завдань в тому числі із застосуванням Безпілотних Літальних Апаратів.

На сьогодні в освітній діяльності вищих військових навчальних закладів, які готують майбутніх фахівців для частин та підрозділів Військової Розвідки та Сил Спеціальних Операцій Збройних Сил України, застосовуються різні форми та методи навчальних занять, теоретичні та практичні: лекції, семінари, польові заняття, командно-штабні навчання, моделювання бойових дій, військово-психологічні тренінги тощо. Такий процес навчання забезпечує методичний фундамент для організації вищевказаних занять, однак їхній зміст має бути адаптований під специфіку виконання завдань підрозділами Військової Розвідки та Сил Спеціальних Операцій.

Військова освіта у вищих військових навчальних закладах повинна не лише слідувати загальним методам та принципам підготовки, а й розробити нову модель компетентного підходу до

підготовки майбутніх офіцерів Військової Розвідки та Сил Спеціальних Операцій.

Для вирішення даної проблеми надзвичайно важливим є заміна застарілих шаблонних радянських підходів, які все ще зберігаються в системі військової освіти у вищих військових навчальних закладах України.

У своїй роботі І.О. Шумкова обґрунтовано підкреслив, що професійна підготовка майбутніх офіцерів військової розвідки повинна передбачати цілеспрямованість і результативність освітньої діяльності ВВНЗ.

Інтеграція військової науки й освіти, навчально-виховні та організовані заходи формування фахової компетентності, набуття професійних практичних навичок і вмінь, надбання військово-професійних характеристик, що відповідають освітньо-професійній програмі вимагає взаємозумовлення й упровадження філософських, наукових і методологічних концепцій підготовки майбутніх офіцерів військової розвідки [1].

Натомість необхідне широке впровадження реального бойового досвіду, здобутого офіцерами Збройних Сил України у реальних бойових умовах, починаючи з 2014 року, і особливо після повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році. Водночас варто звернути увагу на бойовий досвід країн-партнерів НАТО, що мають багаторічну традицію розвитку військ за напрямками.

Слід зазначити, що сучасний метод навчання поки що недостатньо охоплює педагогічне осмислення проблеми підготовки майбутніх офіцерів. Бракує цілісних досліджень, які б поєднували вимоги сучасного бою, психологічні характеристики майбутніх офіцерів які будуть спроможні виконувати спеціальна завдання, якості справжнього лідера-командира, та готовність до нестандартних дій в тому числі здатність до адаптивного управління підрозділом на полі бою.

Це створює суттєву прогалину між реальними вимогами сучасного бою і можливостями наявної відповідної підготовки

Таким чином, постає необхідність системного переосмислення підходів до формування змісту професійної підготовки майбутніх офіцерів Військової Розвідки та Сил Спеціальних Операцій. Йдеться про створення педагогічно обґрунтованої, динамічної та гнучкої моделі підготовки майбутніх офіцерів, яка здатна швидко реагувати на зміну тактики ворога, специфіку ведення бойових дій, оновлені стандарти країн партнерів та членів НАТО, а також аналізувати та враховувати реальний бойовий досвід сучасних героїв Військової Розвідки та Сил Спеціальних Операцій, який повинен стати джерелом практичного натхнення та предметом глибокого вивчення у вищих військових навчальних закладах України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аргументація у дослідженні можлива за умови дотримання чітко окреслених правил. Одним із ключових правил є аналіз і систематизація наукових праць різного типу та масштабу, які присвячені тематиці наявності обов'язкового бойового досвіду педагогів. Це дає змогу виявити основні підходи, тенденції й суперечності у дослідженні даного явища. Такий підхід дозволяє не тільки уникнути повторення вже наявних результатів, але й визначити наукові прогалини, які потребують подальшого опрацювання. Зокрема, при формуванні лідерської компетентності майбутніх офіцерів Військової Розвідки та Сил Спеціальних Операцій необхідно брати до уваги як класичні педагогічні теорії, так і сучасні методології, що базуються на підходах, орієнтованих на компетенції, практичну діяльність та систему цінностей.

Особливу увагу варто приділити дослідженням, які трактують лідерство як комплексну якість особистості, що формується завдяки цілеспрямованій професійній підготовці та військово-педагогічному впливу.

Аналіз наукових праць демонструє зростання інтересу щодо розвитку лідерських якостей у підготовці майбутніх офіцерів, що зумовлено як сучасними вимогами до офіцерського складу, так і викликами, спричиненими безпековою ситуацією.

Отже, аналіз результатів сучасних досліджень дозволяє зробити висновок, що питання розвитку лідерської компетентності потребує інтегрованого підходу, який об'єднує аспекти педагогіки, психології, військової науки та управління.

Зважаючи на це, було проаналізовано праці науковців, які досліджують проблеми підготовки військовослужбовців Військової Розвідки та Сил Спеціальних Операцій Збройних Сил України.

Значна частина сучасних дослідників підтверджує недоліки підготовки майбутніх фахівців. Так, у роботі І.О. Шумкова [1] обґрунтовано ефективність використання бойового досвіду для перевірки сформованості фахової компетентності майбутніх офіцерів військової розвідки, зокрема в умовах сучасного інформаційно-освітнього середовища. Голуб В.І. та Поліщук В.І. [2] акцентують на важливості професійного саморозвитку офіцерів-розвідників, що є невіддільним від особистого досвіду перебування в зоні бойових дій. Вони стверджують, що найефективнішими наставниками є ті, хто не лише володіє методикою навчання, а й може передати практичні знання з урахуванням сучасного досвіду війни. Не менш актуальними є праці Кириченка В.С. і Сікорського Д.А. [3], які аналізують роль фізичної підготовки в системі відбору до ССО. Вони підкреслюють, що рівень викладача повинен відповідати не лише педагогічним, а й фізичним та морально-вольовим стандартам сучасного бійця.

У контексті бойового навантаження і моральної витривалості цінною є також стаття Ткаченка С.І. та Руденка І.Ю. [4], де окреслено вимоги до психологічної підготовки військовослужбовців ССО. Передача досвіду роботи у стресових, високо ризикових умовах вимагає від викладача особистої психологічної стійкості та бойового авторитету.

Загалом, аналіз тенденцій свідчить про необхідність концептуального оновлення змісту підготовки офіцерів. Як зазначають Черновол Є.О. та Сливенко П.В. [5], в реаліях сучасної війни традиційна освітня парадигма потребує переосмислення – на користь практико-орієнтованого, компетентного підходу, що ґрунтується на реальному досвіді викладачів і динамічному зворотному зв'язку з бойовими підрозділами.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити низку концептуальних узагальнень щодо ролі та значення бойового досвіду у процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів військової розвідки та Сил спеціальних операцій Збройних Сил України. Встановлено, що бойовий досвід викладачів у ВВНЗ, здобутий у ході безпосередньої участі в бойових діях в ролі як мінімум командира взводу (групи), виступає не лише прикладом теоретичних знань, а й ціннісним орієнтиром у формуванні професійної (бойової) підготовки майбутніх командирів. Та, що не менш важливо формування у курсантів справжнього військового лідера – ініціативність, готовність до прийняття рішень в умовах невизначеності, вміння діяти у стресових ситуаціях.

В свою чергу слід зазначити те, що методика навчання курсантів Військової Розвідки та Сил Спеціальних Операцій Збройних Сил України, сформована на бойовому досвіді викладачів, має інтегративний і міждисциплінарний характер. Вона дозволяє об'єднати традиційні дидактичні підходи з активними методами навчання, а саме: тактичними іграми, аналізом реальних кейсів, ситуаційним моделюванням, тренуванням у наближених до бойових ситуацій. Тому, бойовий досвід дає змогу не просто передавати знання, а ще й формувати компетентності, які не можуть бути засвоєні теоретичним шляхом.

Спираючись на завдання які виконують дані підрозділи, то можна сказати наступне, що специфіка виконання завдань військової розвідки та сил спеціальних операцій передбачає високі вимоги до підготовки майбутніх командирів щодо нестандартного мислення, здатності діяти автономно у тилу противника або в умовах інформаційної ізоляції та невизначеності. Саме тому використання бойового досвіду у навчальному процесі дозволяє забезпечити підготовку фахівців, які здатні не лише виконати стандартний алгоритм дій командира, а й створити новий, виходячи з реальної обстановки що може скластися.

Реальний практичний досвід викладачів в зоні бойових дій під час виконання завдань, особливо тих, хто безпосередньо брав участь у спеціальних операціях, є найважливішим компонентом освітнього процесу в підготовці майбутніх офіцерів. Такі викладачі надають мотивацію та забезпечують довіру до змісту освітніх навчальних програм.

Підсумовуючи слід підкреслити, що системне впровадження бойового досвіду у навчальний процес щодо професійної підготовки майбутніх офіцерів військової розвідки та сил спеціальних операцій не є факультативним компонентом, а повинно стати одним з головних критерій розвитку вищої військової освіти в Україні.

Перспективи подальших наукових досліджень. У межах наведеної у статті проблематики доцільним вважається подальше наукове опрацювання таких напрямів:

1) розробка новітніх методичних підходів до впровадження бойового досвіду у зміст професійної підготовки з урахуванням специфіки виконання завдань військової розвідки та Сил спеціальних операцій;

2) створення науково-методичних рекомендацій для тих хто навчає, та які мають реальний бойовий досвід, з метою ефективного педагогічного підходу до практичних знань;

3) вивчення впливу бойового досвіду на якість та рівень бойової підготовки майбутніх офіцерів;

4) наукове обґрунтування та впровадження структуровано організованої системи обміну бойовим досвідом між закладами вищої військової освіти, підрозділами та частинами військової розвідки та Сил спеціальних операцій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Шумков І.О. Перевірка сформованості фахової компетентності майбутніх офіцерів військової розвідки в умовах інформаційно-освітнього середовища. Молодь і ринок. 2023. №3(218).
2. Голуб В.І., Поліщук В.І. Професійний саморозвиток офіцерів розвідки у процесі підготовки. Актуальні проблеми навчання та виховання ЗСУ. 2022.
3. Кириченко В.С., Сікорський Д.А. Роль фізичної підготовки в системі відбору військовослужбовців ССО. Військова освіта. 2022. №1(43).
4. Ткаченко С.І., Руденко І.Ю. Вимоги професійної бойової діяльності військовослужбовців ССО до їх фізичної та психологічної підготовленості. Наука і оборона. 2022.
5. Черновол Є.О., Сливенко П.В. Щодо підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх офіцерів у реаліях війни. Академічне передбачення. 2022.